

Ötven sor

Véletlen-e, hogy mind több szó esik mostanában — bár valahányszor nagy gazdasági és politikai kérdéseink árnyékában — a szocialista etika összetevőiről. Az ellentmondásokkal terhes világ ellentmondásos tudatot szül, s nem könnyű rendet teremteni, biztos fogódzókat találni az új körülmények között a változó etika normáihoz. Személyiségfejlődésünk és társadalmi haladásunk egyik kerékkötője a mind nyitabban és nehézfegyverekkel fölszerelt irigység lett. Eppen ezért lassan elkerülhetlenné válik az

irigység szimptomáinak

feltérképezése, elemzése, és társadalmi méretű gyógy-módjának megtalálása.

Bácskai Tamás közgazdász, a Magyar Nemzeti Bank ügyvezető igazgatója említette nemrégiben a televízió egyik műsorában, hogy az irigység nemcsak a magánélet metélye, de fékhatásai egyre élesebben jelentkeznek a gazdasági életben is. Vajon milyen okok idézték elő ennek a sokáig palackba zárt szemlének kitorését, elhatalmasodását?! A társadalmi betegségeket vizsgálva, könnyen fölismertjük, mennyire nyílófélben van az életszínvonal-olló. S bizony, az emberek jó része nehezen érti meg és viseli el, hogy egyesek — tehetségük, vállalkozókedvük, tökéjük vagy éppen gátlástalanságuk révén — gyorsan meggazdagszanak. Lehet-e csodálkozni néhány újszederi villával kapcsolatos megjegyzésen: ezt az épület tisztességes munkával lehetetlen fölépíteni! S máris a probléma egyik legmélyebb és legveszélyesebb, ráadásul ragályos tüneténél tartunk. Mert föl sem tételezzük, hogy kitarító spórolással, némi örökséggel, tehetséges munkával és munkabírással — no meg sok nélkülözéssel — fölépíthető egy élet munkáját reprezentáló ház. S az irigység kétfelé osztja sebeit. Aki irigy, az öngazolást keres, magyarázatot, részint önmaga sikertelenségeire, részint mások — bizonyára tisztességtelen, módon elért — eredményeire. Akit pedig irigyelnek, a körül gyakran megrik a levegő, s kialakulnak azok a káros reflexek, melyek defenzív életmóddhoz, állandó magyarázkodáshoz, sebzettséghez vezetnek.

Számtalan példát sorolhatnánk a művészeti életből is. Gyakran emlegetjük, milyen sokszor összekeveredik az érték és az érdek, hányszor cserél köpönyeg tehetőség és érvényesülés. Mert az a művész, aki például egy meglevő közönségigényt tehetségesen és színvonalasan kielégít, azonnal gyanússá válik, s a művészársak, akiknek talán kevesebb jutott szorgalmából, kitarásból, uram bocsá, képességekből, azonnal készek az irigység szülte öngazolási magyarázattal: ők nem hódolnak be a piacnak, hanem az életművet építik, s bizony-bizony, megvesszőzendő az, ki olcsón méri tehetségét! De így van ez a mindennapok örül malmában is. A lusta irigy a szorgalmasra, aki elhossa forintjait, a betétkönyv-tulajdonosra, a kis termelőt a magas növésűre, a trabantos a Mercedes-tulajdonosra, a családost az elváltira — és természetesen minden esetben fordítva! Ez az irigységpókháló behálózza életünket, roncsolja az emberi kapcsolatunkat, fékezli jellemfejlődésünket, és eredője akadályozza nagyobb közösségi céljaink megvalósulását is. De vajon mivel lehetne a szellemet visszakényszeríteni palackjába? Talán helyesebb önértékeléssel, a gyanakvón győzedelmeskedő bizalommal, tisztább emberi kapcsolatokkal, nyitabb versenyszellemmel — mindenki számára átvilágított közélettel.

Tandí Lajos.

Konferencia a munkásosztály kialakulásáról

„A munkásosztály kialakulása Közép-Kelet-Európában” címmel országos konferenciát rendez Győrött január 26—27-én a Magyar Történelmi Társulat, az Országos Pedagógiai Intézet és a Győr-Sopron megyei tanács. Az eszmecsere tudományos jelentőségéről szólva a szervezők elmondották: jóllehet, a munkásosztály és a munkásmozgalom története szoros összefüggésben áll, de a kettő nem azonos. A munkásmozgalom-történetnek az eddigieknél szélesebb értelemben vett tudományos művelése nem képzelhető el anélkül, hogy a kutatók ne tárnák fel a munkásságnak, mint osztálynak a kialakulását, fejlődését. Ezt szolgálja a tanácskozás is.

A munkásmozgalom-történettel foglalkozók figyelme az 1970-es évektől mindinkább az osztálykutatások felé fordult, de a vizsgálódások maig kevés sikert hoztak. A győri tanácskozás feladata az eddig elért eredmények részletes elemzése, az elmaradás okainak feltárása, a módszertani követelmények tisztázása, és mindezek alapján a kutatási célok kijelölése, a további munkálatok előmozdítása. A konferencia résztvevőinek szem előtt kell tartaniuk: a munkásosztály-történetet nem lehet más osztályok és rétegek múltjától elszigetelten vizsgálni, tehát figyelembe kell venni az általános társadalmi-történeti kutatásokkal való érintkezési pontokat is. A másik fontos szempont, hogy a proletariátus nemzetközi jellegéből következő a témakört az országhatáron túli — legalábbis a szomszédos államok munkásosztályának létrejöttére és fejlődésére, a kapcsolatok bemutatására — is indokolt kiterjeszteni.

Betegellátás és etika

Orvosetika. A szó hallatán — tegyük szívünkbe a kezünket — legtöbbször szem előtt fehér borítékok jelennek meg... Ne firtassuk, mi az oka annak a tévhitnek, hogy a betegellátás erkölcsé csak a hálapénz elfogadásával vagy elutasításával mérhető, inkább járjuk be az orvos—beteg kapcsolat minden zegét-zugát dr. Szilárd János egyetemi tanár kalauzolásával, aki, mint a megyei orvosetikai bizottság elnöke, számos előadást is tartott erről a témáról, tudományos konferencián épűgy, mint az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetében.

— **Élet, betegség, halál** — létünk legnagyobb kérdései. Úgy érezzük, az orvosnak hatalma van fölöttünk, bízni akarunk benne. Hinnünk kell, hogy nem él vissza bizalmunkkal, hogy tevédeletlen. A tudomány és a technika biztos segítőtárs, nem nagyobb-e ma az orvosok önbizalma?

— Az orvostudomány fejlődése révén egyre több heroikus beavatkozásra kerül sor. A gépi lélegeztetés és sok egyéb módszer alkalmazása azonban újabb erkölcsi kérdéseket vetett föl. Előtérbe került az élet, pontosabban a csak technikai segítséggel fenntartható élet értelme. Ma olyan súlyosan károsodott csecsemőket sikerül életben tartani, a reprodukciós korig eljuttatni, akik néhány évtizede nem érték volna meg ezt a kort. Lehetővé vált a legkülönbözőbb genetikai ártalmak hordozóinak kezelése is, az orvostudomány tehát egyre nagyobb hatásokkal tevékenykedik a biológiai törvények ellen.

— **Míg a görögök Thagethoszt, a hitleri Németország háborzongató elméleteit állította a törvények szolgálatába, nem esünk-e mi a jó másik oldalára? Nem ült-e vissza, hogy mi a kevésbé életképeset, a biológiaiul gyengébb értékű támagatjuk?**

— Világszerte vita folyik arról, hogy a humanitás szülte kontraszelektióval jót teszünk vagy sem. Mindezt fölveti az euthanasia, különösen a passzív euthanasia kérdését. Azt, hogy meddig kell mesterségesen életben tartania az orvosnak a gyógyíthatatlan, fájdalmaktól szenvedő embert, a súlyos fejlődési rendellenességgel született csecsemőt, illetve meddig van joga életben tartani. Az orvos nem döntőbíró, nem az ő feladata, hogy kimondja: itt a határ, az élet ettől kezdve már értéktelen, hiábavaló. Ettől függetlenül a kényszerűség, a technikai feltételek és az igények közötti aránytalanság befolyásolhatja a beteg sorsát.

— **Van-e jogunk a halálhoz, szabadon rendelkezniünk-e saját testünk fölött? Hogyan ítéli meg az orvosi etika ma az ember önpusztító magatartását?**

— Különösen egyes nyugati országokban divik az a fölfogás, hogy az embernek joga van a hagyományosan „szép halálhoz”, azaz sokan elvetik az élet gépi meghosszabbításának lehetőségét.

— **Élet, betegség, halál** — a passzív euthanasiahoz való jogot bármilyen módon elismernék, az óhatatlanul visszaélésekhez vezetne, föloldódna a határ az aktív és a passzív euthanasia között.

— **Az etikai dilemmák sorában van a helye annak a látszólag egyszerű kérdésnek is, hogy tulajdonképpen kit tekintsen egyáltalán betegnek az orvos?**

— A WHO definíciója szerint a betegség a testi, lelki és szociális jólét hiánya. De hogy ki mikor érzi jól magát, ki mivel elégedetlen, ez teljesen egyéni, sok egyéb mellett függ például a foglalkozástól. Egy kartörést megakadályozza a kómvéstemunkájában, a tanárt lehet, hogy nem. Az emberi pszichológiai szempontok miatt tehát ez esetlegesen is nehéz általános szabályokat megfogalmazni.

— **Úgy tűnik, a betegellátás etikáját szinte lehetetlen mindig és mindenre egyaránt érvényes kódexben megfogalmazni, sok az eldöntetlen kérdés, a bizonytalanság.**

— A szocialista egészségügy kialakítása, az egészségügy szocialista szemlélet szerinti átszervezése egybeesik azzal az időszakkal, amikor a tudományos és technikai forradalom, a társadalmi kultúráltás, az ismeretek növekedése és más tényezők következtében az orvos—beteg viszony, az orvos, az egészségügyi dolgozó szerepe átértékelődött. Így alakult ki az a bizonytalan állapot, amelyben az egyes tényezők bizonytalansága visszahat a többire, fogkozza a stabilitást. Mindezt meghatározza az etika ellentmondásait, szemléletbeli nézeteltéréseit. Az etika ősi problémája a „van” és „legyen” ellentmondása. Az ortovosnak erkölcsé szerint a jobbat, a tökéleteset kell szolgálnia, nem hagyhatja azonban figyelmen kívül a jelen adottságait sem...

— **Talán egyetlen hivatás sikeres gyakorlását sem befolyásolja annyira a személyiség, mint az orvosét.**

— A jó orvos fogalma is változón ment át, nem lengi körül ma már őket a misztikus nimbusz, mint hajdan a házi orvosokat. Tény, hogy az orvos a megbecsülést nem egyedül a szaktudásával, s nem is csak föllépésével, hanem sok együttes tulajdonságával érdemelheti ki. Mindezt persze nemcsak a betegekkel, hanem a hozzátartozók-

kal, munkatársakkal, más szakorvosokkal, intézetekkel kialakított kapcsolata során is kamatoztathatja.

— **Említette az orvosok kollegiális kapcsolatát. A közvéleményt, de a szakemberek igazságérzetét is foglalkoztatja az a föltevés, hogy az orvosok között oly nagy az összetartás, hogy az a mündér becsületének a túlzott védelméhez is elvezet.**

— Az ilyen vádak jelentősen elbizonytalanítják az orvosokat. Károsak azért is, mert az általános gyanúsítgatásokat legkevésbé azok veszik a szívükre, akiket illet. Ártanak, mert a betegek bizalmát, nyugalmát ingatják meg.

— **Az etikai bizottság bizonyára konkrét esetekről is tudomást szerez, és ítélik-e...**

— Különbséget kell tenni tényleges foglalkozási szabályszegések, mulasztások és negatív emberi megnyilvánulások között. Mindezek szakmai körökben nem maradnak titokban, felelősségre vonás s retorzió nélkül. Igaz ugyan, hogy következménye nem mindig terelődik jogi útra, gyakrabban befolyásolja azonban a minősítést, a szakmai karriert. Viszonylag gyakori panasz a nem megengedett hangnem és sértő bánásmód, amelyben olykor része van a beteg és a hozzátartozó fokozott érzékenységének is.

— **Orvosetikáról lévén szó, ne hallgassunk a hálapénzről sem. A Valóság novemberi számának szerzője szerint: „Ma sokkal kevesebb embernél okoz belső morális konfliktust az elfogadható kérdés. Vajon azonosítható-e ez... az orvostársadalom általános szociális értékesítésével? Úgy gondolom, nem” — válaszolja a társadalomkutató. Mi erről az Ön véleménye?**

— Aligha vitatható, hogy ha az anyagi elismerést a befektetett munkával, a felkészüléssel, a tanulás időtartamával hozzuk arányba, az orvos semmiképpen nem minősíthető jól megfizetettnek. Ez az egyik, gyakran hangoztatott érv, a másik az, hogy állítólag — hallgatolagosan — az állam és a társadalom is bekalkulálja a különjövendelmeket. Az egyéb érvek azonban gyenge lábon állnak. A paraszolvencia ugyanis semmiképpen nem azonosítható a tényleges szabályozott honorárium fogalmával, viszont csak ritkán felel meg az egyén és a társadalom lelkiismereti követelményeinek. Ha ugyanis a páciens háláját fogjuk föl, utólagosnak kellene lennie, önkéntesnek, belső késztetésen alapulóknak és követelmény, hogy ne irányuljon semmiféle indokolatlan előnyre vagy arra, hogy ezáltal más háttérbe szoruljon. Különleges visszasság az is, hogy a hálapénzből nem egyaránt részesednek az orvosi diplomások, de a betegellátásban résztvevő csoportok más tagjai sem. Ezek az ellentmondások azonban sem adminisztratív intézkedésekkel, sem kinyilatkoztatással nem szűnnek meg. Számos fejlett tőkés ország orvos-szociológusai között terjed az a vélemény, hogy éppen a megoldhatatlan feszültségek miatt ki kellene küszöbölni az orvos—beteg kapcsolatból a pénz közvetlen szerepét.

— **Köszönöm a tájékoztatást.**

Chikán Ágnes

KISZ-kísérlet Nógrádban

Művelődési házak új irányítása

Hat Nógrád megyei kis település — Cserháthaláp, Galgaguta, Nógrádsipek, Felsőpetény, Erdőkürt és Csécse — művelődési háza a Nógrád megyei KISZ-bizottság kezdeményezésére, a Nógrád megyei tanács, a KISZ KB és az Országos Közművelődési Tanács támogatásával a helyi KISZ-szervezetek igazgatása alá kerül. Az új típusú társadalmi irányítást az ifjúsági szervezet egész tagsága végzi rendszeresen megtartandó tanácskozásain. Átveszi mindazon költségvetési támogatások, bevételek kezelését, amelyek korábban a helyi tanácsi kirendeltséghez, illetve a művelődési ház vezetőjéhez folytak be. Közösen dönt a ház vezetőjének, alkalmazottainak kinevezéséről, tiszteletdíjáról, bérééről. Dönt ezenkívül nemcsak a költségvetési anyagi eszközök, de a saját bevételek felhasználásáról is. Ez a tervezett új jogkör jelzi, hogy az új típusú társadalmi irányítás működése a vállalkozás elemeit is magába foglalja. Ami a gyakorlatban például azt is jelentheti, hogy a működésfenntartás anyagi eszközeinek biztosítása mellett a kollektív vezetőség külön díjazásban részesítheti egy-egy sikeres program ötletének szerzőjét, a kivételben, a szervezésben és a lebonyolításban kitűnt személyeket. Szintén újításnak számít az az elhatározás, hogy a nyári szabadságolások, mezőgazdasági kampányunkák idejére — amikor a közseg-

lakóinak úgy sincs ideje, vagy módja előadások, műsorok látogatására — a művelődési házat az idegenforgalom fellendítésére hasz-

Pályázat zenésztiszthelyettes-képző szakközépiskolára

A Honvédelmi Minisztérium jelentkezésre hívja fel az általános — elsősorban a zenei — iskolák nyolcadik osztályos fiútanulóit, akik vonzódnak a katonai élet-pálya és a zenei hivatás iránt, s vállalják, hogy tanulmányaik befejezése után a Magyar Néphadseregben zenésztiszthelyettesként teljesítenek szolgálatot.

Az iskola — képzési ideje öt év — Budapest, a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolán, a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola kihelyezett tagozataként működik. A felvételi követelményeknek megfelelő tanuló az iskola növendékévé válik, az ötödik évben tiszthelyettes-hallgatóként folytatják tanulmányait. Ezek befejezése után tiszthelyettesi rendfokozattal, középiskolai végzettséggel (érettségivel) a Magyar Néphadsereg fűvősenekaraiban kezdik meg szolgálatukat. A tanulók teljes és ingyenes ellátásban részesülnek. A pályázati határidő: január 31.

nosítják. Az arra alkalmas termekben, helyiségekben főleg fiatal „hálósákos” turistáknak olcsó, húszforintos szállást adnak.

kezés, tanszer, ruházat, hangszer, tanulmányi póló, zsebpénz és kulturális, sporteszközök) részülnek.

A jelentkezési feltételek: magyar állampolgárság, egészségügyi alkalmasság, hivatástudat, rátermettség a katonai szolgálatra, középiskolai tanulmányokra és zenei oktatásra (fűvős és ütőhangszer), illetve zenei előképzettség. A pályázók a jelentkezési lapot a megyei hadkiegészítési és területvédelmi (Budapest a fővárosi hadkiegészítő) parancsnokságtól, illetve az általános iskola igazgatójától szerezhetik be. A jelentkezés nem zárja ki más közép- vagy szakmunkásképző iskolákba történő jelentkezés egyidejű lehetőségét.

Erdeklődni személyesen, vagy levélben lehet az iskola igazgatóságán (Magyar Néphadsereg, Zenész Tiszthelyettesképző Szakközépiskola Budapest, Pf. 12/Z IX., Üllői út 133. alatt). A pályázati határidő: január 31.

Doboz szifonpatronokhoz

Szifonpatronból évente mintegy 550 millió darabot, s ezen felül 15—20 millió habszifonpatront értékesít a kiskereskedelem, s ezek az országban csaknem 25 ezer üzletben kaphatók. A forgalomban levő patronokat évente mintegy tízszertől meg a Répcelaki Szénsavtermelő Vállalat. A forgás gyorsítására a Belkereskedelmi Minisztérium szorgalmazza a háztartásokban felhasználható üres patronok visszaváltását.

A minisztériumban elmondották: a szénsavgyár egészségügyi okokból minden alkalommal új dobozba csomagolja a patronokat. A visszaváltásnál pedig a kereskedelem egyrészt azért ragaszkodik a dobozhoz, mert ennek ára benne foglalt-

tik a 20, illetve a habszifonoknál a tízfórtintos betétdíjban, másrészt, a nagy gyűjtődobozokban is csak ilyen csomagolásban helyezhetők el a patronok. Mivel a dobozok mindig újak, igen ritkán fordul elő, hogy tönkremennek. Becslések szerint pillanatnyilag mégis néhány tízezer darab olyan patron van a háztartásokban, amelyeket doboz híján nem tudnak visszavinni az üzletkébe. Erre is van megoldás: jelenleg Budapest, a szénsavtermelő vállalat két mintaboltjában kaphatók dobozok 60 filléres áron, s a tervek szerint vidéken is rövidesen megoldják a dobozvásárlás gondját, erről a vásárlókat az üzletekben tájékoztatják. (MTI)